

Monesma, on cal veure un compost amb el conegut ordnim *coma*.

Alins és també el nom d'un poble de l'Alta Ribagorça, avui agregat a les Paüls. Confinava amb els termes d'Espés, Bonansa, Noals i Calbera. Apareix ja unit a les Paüls en el cens dels focs de Ribagorça de l'any 1381: «*Elins e les Pahuls*» (Camarena, *Focs*, 31). L'any 1385 tornen a aparèixer units en la relació de persones que han de pagar l'impost anomenat «del morabatí»: «*Elins e les Pauls*» (Camarena, *Morabatsins*, 71). Segons Madoz, la vila tenia 10 cases al segle passat. La forma amb *e*- inicial és la que es documenta normalment: 976 *Elins* (Serrano S., *NHRbg.*, 328); 1277 *Elins* (Soldevila, *Pere el Gran*, vol. 1, 2.ª part, 83). Al cartoral d'Ovarra s'hi documenta el 1267 un tal *Arnaldi de Lins*, que potser caldria llegir *d'Elins* (Ducque, *Ovarra*, 183, 42).

L'últim dels llocs que porta el nom d'*Alins* es troba a la Llitera, entre Açañui i Calasañç. És un poble de parlar mixt català-aragonès i Madoz ens diu que tenia 13 cases. La nostra documentació comença únicament al S. XIV: 1381 *Elins* (Camarena, *Focs*, 15); 1381 *Frances D'Alins* (Camarena, *Focs*, 13). V. una descripció del dramàtic pas que hi féu J. M.ª Espinàs, *Viatge a Llitera*.

Molt més insegur és que vinguin del mateix origen *Linza*, la gran partida de l'extrem N. del terme d'Anso, a l'alta vall de Zurita, pronunciat *linθa*. Hi ha també *Linzola*, situat poc més amunt i pronunciat *linθola* o *linθóla*, amb accentuació vacil·lant entre la *i* i la *o* (enquesta de Joan Coromines a Isaba, 1971).

La proliferació d'aquest topònim tot al llarg del Pirineu central i la concentració d'homònims en l'Alt Pallars ens fan albirar un origen basc. I les formes *Helinse*, *Alinse* de la documentació més antiga ens fan pensar en la possibilitat que hi hagi el sufix basc *-tze* (cf. Mújika, *Afijos*, 73), que també hem suposat per Adons (cf. així mateix *Arra(b)onse* s. v. *Arraona*, *Barraonse* s. v. *Berrós*, i *Gramós*).

La forma *linse* amb *-e* final encara mantinguda a la conservadora Vall d'Àneu ens mostra la *-e* final del bc. *-tze* encara viva. La conservació del nexa *-ns(ej)* en català és també una prova que l'ètimon tenia *-ŋc-* car *-ns-* s'hauria reduït a *-s-*.

Acceptada l'existència d'un sufix *-tze*, podem pensar en un ètim com *ILINTZE o *ELINTZE. A l'article dedicat a *Alendo* hem exposat la nostra interpretació de l'element *ILIN-*, que es troba també en el topònim *Ilinga*, documentat l'any 1040. Allà també hem suggerit la possibilitat d'interpretar *ILIN-TZE com '(el lloc) abundant en farina', i en el cas d'*Alendo* ho comprovem els fets geogràfics. El contrast entre la *i* de *Alins* *ILINTZE* i la *e* de *Alendo* *ILINBIDE* és paral·lel al que hi ha entre *dins* *D(Í)NTUS* i *entrar* *INTRARE*. X. T.

¹ Quan Coromines ho visità el setembre de 1963, la masia coneguda ara popularment per «*Lo Monestís*» —vora el fresseig d'un molí— era deshabitada; li explicaren que cap pagesa no hi volia viure perquè a les nits ella («la monestina») no podia aclucar l'ull desvetllada pel fru-fru incessant de sedes

de les faldilles de les monges, condemnades a ballar per sempre més llur eterna disbauxa. Maragall, Guimerà, no hi vingueren, lassos! J. C.

ALIÓ

Poble de l'Alt Camp de Tarragona, uns 5 k. a l'E. de Valls.

PRON. MOD. *alió* Santes Creus, Vilabella, El Morrell, i a *Alió* mateix (1920); *alió* Vila-seca, 1931, aquest i tots, d'acord que s'usa sense article, i amb pron. trisillàbica, J. Cor. 1955, 1964. Gentilici *aliunēns*, *-nēns* a Stes. Creus i a Alió. Coblà tòpica: «Alió / gent de poca devoció / --- / més s'estimen un plat d'olla que un sermó» reportat per Mn. Plassa, de Prades (cap a 1920).

DOC. ANT. Morera (GGC, p. 811) en dona cita des de 1174, data en què fou fundat en terreny concedit per l'arquebisbe Guillem de Torroja. «En Pons d'Alió --- Pere de Cirera, comendador domus *Vallemollis*, y per Pere Miquel, Pere Pallerès y altres fraeres, habitantes domo *Vallemollis* ---» 1205, Miret (*TemplH* 195); 1211, *BABL* IV, 22; *Alió* 1359 (*CoDoACA* XII, 39).

ETIM. No dubtem que ve de l'àrab, com tants noms de pobles en *Al-* del Camp de Tarragona; *AlcM* diu, qualificant-ho amb «potser»: «de ALIONE, cognom i nom de poble en temps dels romans» (citant *TbLL*)¹ [vol dir 'cognomen' i 'etnònim', però sense cap relació amb Tarragona ni aquesta terra]. És clar que no pot ser, perquè hauria donat *Alló o *Aylló, tant si fos romà com pre-romà. Bé podem dir que fonèticament ens veiem accorralats a una etimologia aràbiga. I a base de l'àrab, s'imposa partir de l'àrab *al-ʿuyūn* = 'les deus, les fonts', car no hi ha alternatives concebibles. Sens dubte el nom alludeix al vell pou comunal, que es creu ja fet en temps romans. El fet que no hi ha fonts en el terme, que posen tant de relleu Morera i la monografia Fort-Manent, justament és nova comprovació d'aquesta etimologia: el seti del poble és l'indret on hi ha l'única aigua disponible dins el terme; aquest pou és la gran deu: allò són 'les fonts', i va així en plural, perquè són la deu per excel·lència.

El terreny el concedí l'arquebisbe, explica Morera, per edificar-hi un poble (doncs, no existia), i és clar que l'hagueren de fer a l'únic lloc del terme on hi havia aigua: allà, dirien els moriscos locals, «és on hi ha *al-ʿuyūn*». Constata Morera (p. 810): «inclús per l'ús de la població se preval d'aigua de cisterna, i d'un pou públic de més de 20 pams de diàmetre». I Albert Manent escriu cap a la fi de la monografia: «remarquem que al terme no hi ha cap font; tota l'aigua es treu mitjançant maquinària, en canvi --- per sota el terme passen bones deus». D'on l'aigua del grandióus pou, vint pams d'ample!, que abasta al poble.

L'evolució fonètica és la mateixa que ens demostra el segon terme dels compostos paral·lels: *Massalió* (*E. T. C.* I, 105-106) < *manzal al-ʿuyūn* 'l'hostal de les